

*Załącznik do Uchwały Nr
Rady Gminy Zabrodzie
z dnia 2018 r.*

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE
ZABRODZIE NA LATA 2018 – 2020**

Zabrodzie, luty 2018

Spis treści:

1. Wstęp	3
2. Diagnoza środowiska lokalnego w kontekście sytuacji dziecka i rodziny w Gminie Zabrodzie.....	3
3. Cel strategiczny i cele operacyjne Programu oraz wynikające z nich działania.	10
4. Beneficjenci Programu.	16
5. Dyrektywy oddziaływania wobec rodzin.	17
6. Przewidywane efekty realizacji Programu.	17
7. Realizatorzy Programu i instytucje wspierające.....	18
8. Źródła finansowania Programu.....	18
9. Ewaluacja i monitoring Programu.....	18
10. Uwagi końcowe.	19

1. Wstęp

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zabrodzie na lata 2018-2020” został opracowany w oparciu o dane ze sprawozdania z realizacji 3-letniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Zabrodzie na lata 2015- 2017.

Realizując zadania wynikające z w/w Programu dokonano diagnozy rodzin z terenu Gminy Zabrodzie, wobec których podejmowano szereg działań wspierających rodziny w prawidłowym wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych w oparciu o wspólnie wypracowywane plany pomocy, a także dokonywano systematycznej oceny działań pomocowych.

Niniejszy Program, podobnie jak poprzedni ukierunkowany jest przede wszystkim na problemy rodzin niepełnych, wielodzietnych, małoletnich matek, rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-6 lat, rodzin zmagających się z trudnościami wychowywania dzieci w wieku dojrzewania, rodzin przeżywających trudności związane ze stanem zdrowia dziecka (dziecka chorego, niepełnosprawnego, etc.), rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, spowodowanych bezrobociem, ubóstwem, uzależnieniami, przemocą w rodzinie.

Program posiada trójdzelną strukturę. Rozpoczyna się zagadnieniami wstępnymi, następnie koncentruje się na diagnozie rodzin objętych pomocą społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem wyżej opisanych grup, po czym przechodzi do zagadnień szczegółowych, tj. celów i podejmowanych działań w pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W/w Program jest kontynuacją działań wynikających z „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Zabrodzie na lata 2015- 2017”. Program jest także komplementarny w stosunku do „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020” (Uchwała Nr XXXIII/180/2017 Rady Gminy Zabrodzie z dnia 27 kwietnia 2017 r.).

Podstawa prawna:

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zabrodzie na lata 2015 – 2017 określa zadania własne Gminy wynikające z:

- 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U z 2017 r., poz. 697 z późn. zm.),
- 2) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2017 r., poz.1769 z późn. zm.),
- 3) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390).

2. Diagnoza środowiska lokalnego w kontekście sytuacji dziecka i rodziny w Gminie Zabrodzie.

Diagnoza sytuacji dziecka i rodziny w Gminie Zabrodzie przedstawia najważniejsze problemy społeczne, które występowały zarówno w roku 2017 jak i aktualne, dotyczące w szczególności rodzin, dzieci i młodzieży i jest procesem ciągłym w związku ze zmieniającymi się warunkami, w jakich przychodzi funkcjonowanie rodzin. Podobnie, jak w poprzednim Programie szczegółowa analiza warunków ekonomicznych nie jest celem niniejszego opracowania, dlatego też w dalszej części zostaną tylko zasygnalizowane niektóre problemy skali zagrożeń ekonomicznej funkcji rodzin- poprzez ukazanie danych liczbowych dotyczących rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych oraz podstawowych danych dotyczących bezrobocia. Pozostałe informacje przedstawione

w części diagnostycznej odnoszą się do problemów związanych ściśle ze sferą opiekuńczo-wychowawczą.

Gmina Zabrodzie leży w centralnej części województwa mazowieckiego w kierunku północno-wschodnim od Warszawy oraz w północnej części subregionu fizyczno-geograficznego pod nazwą Niziny Środkowopolskiej. Obejmuje teren 92,03 km² w obrębie obniżenia tektonicznego, jakim jest Niecka Mazowiecka. Zgodnie z podziałem administracyjnym gmina Zabrodzie jest jedną z 331 gmin Mazowsza i wraz z 5 innymi gminami tworzy powiat wyszkowski. Pod względem powierzchni i zaludnienia jest najmniejszą gminą w powiecie wyszkowskim. Jednostkami pomocniczymi gminy są 22 sołectwa.

Gmina Zabrodzie posiada doskonałe walory turystyczne. Przez jej obszar przepływa rzeka Bug i mała rzeczka Fiszor. Tutejszy krajobraz ukształtował się w wyniku działań lodowca i obecnie stanowi równinę z pasmami wydm i pagórków. Walory przyrodnicze i krajobrazowe przyciągają mieszkańców Warszawy, którzy spędzają tu wakacje na swoich działkach rekreacyjnych, których jest ok. 2 tys., znajdujących się najczęściej w międzyrzeczu Bugu i Fiszora oraz wśród lasów miejscowości Mostówka i Choszczowe.

Gmina Zabrodzie podobnie jak cały powiat wyszkowski ma charakter rolniczo-usługowy. Na dzień 31.12.2017 r. w gminie jest zarejestrowanych 294 podmiotów gospodarczych, w tym 263 podmiotów aktywnych, a 31 zawiesiło obecnie swą działalność. W gminie jest 1397 gospodarstw rolnych, z czego 42% stanowią małe gospodarstwa (o powierzchni od 2 ha do 5ha), które, jeśli prowadzą produkcję rolno-spożywczą, to najczęściej na własne potrzeby.

Z danych Urzędu Gminy w Zabrodoiu wynika, iż na dzień 31.12.2017 r. ludność gminy wynosiła 5873 osób, w tym 1289 dzieci w wieku od 0 do 17 lat, co stanowi 13,11% ogółu mieszkańców gminy.

W gminie Zabrodzie funkcjonuje wg stanu na dzień 31.12.2017 r. 4 przedszkola, w których przebywa 137 dzieci, 3 publiczne szkoły podstawowe, w których uczy się 613 dzieci, w tym 103 dzieci w oddziałach „0”, 1 publiczne gimnazjum - 121 dzieci i młodzieży. Łączna liczba uczniów we wszystkich formach nauczania wynosi 871 uczniów.

W obecnych realiach to, co potwierdzają zarówno statystyki policyjne ogólnokrajowe jak i gminne, dzieci i młodzież szkolna przysparza rodzicom bardzo dużo problemów wychowawczych. Inspiracją do ryzykownych, często kryminalnych zachowań młodzieży jest często ich środowisko rówieśnicze, niekiedy zaś problemy te pogłębiają rodzice, którzy zbyt mało czasu poświęcają wychowaniu dzieci, nie interesują się tym, w jaki sposób spędzają one wolny czas, nie monitorują postępów w nauce, nie reagują w sytuacjach problemowych i nie wspierają w rozwiązywaniu tych problemów. To z czasem stwarza barierę w relacjach dzieci z rodzicami, utratę naturalnych więzi, które wymagają długotrwałych procesów naprawczych. Bierność wychowawcza rodziców jest wykorzystywana przez dzieci najczęściej w sposób niewłaściwy, brak reakcji rodzica na negatywne zachowania dziecka zostaje odczytane przez niego jako przyzwolenie na dane postępowanie i powoduje systematyczną demoralizację. Takie dzieci najczęściej popadają w konflikty z prawem, nie realizują obowiązku szkolnego, wykazują brak jakichkolwiek aspiracji i planów na przyszłość.

Od kilku lat coraz wyraźniej dostrzegamy kryzys wartości wśród rodzin. Często związane jest to z innymi problemami występującymi w rodzinach, jak: utrata pracy, nieumiejętność wykorzystywania wolnego czasu w sposób efektywny, brak wystarczających środków na rozwój zainteresowań. W związku z powyższym pojawiają się zaburzenia relacji rodzinnych, zachowania na granicy patologii, zagrażające zdrowemu stylowi życia i prowadzące go do groźnych uzależnień. Rodzice koncentrują się na własnych problemach, uciekając w nałogi nie wypełniają swoich ról rodzicielskich, co skutkuje zaniedbywaniem

dzieci, przemocą domową, a w efekcie dochodzi do wykluczenia osób i rodzin z życia społecznego i zawodowego.

W 2017 roku funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Wyszku przeprowadzili 85 interwencji, z czego 17 dotyczyło interwencji domowych, w 11 przypadkach policja zastosowała procedurę „Niebieskiej Karty”. Natomiast w 3 przypadkach Niebieską Kartę założył Szpital w Wyszku i 1 – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodziu. Łącznie na dzień 31.12.2017 r. wdrożono procedurę Niebieskiej Karty w 14 środowiskach z terenu gminy Zabrodzie. Dlatego podjęcie wszelkich możliwych działań, na najwcześniejszym poziomie pojawiania się tego typu problemów, wspieranie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych, powinno prowadzić do ograniczenia tego typu zjawisk i jak najszybszego przywrócenia zdolności rodziny do prawidłowego funkcjonowania.

Wsparcie świadczone na rzecz rodzin wynika przede wszystkim z ustawy o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych.

W roku 2017 pomoc i wsparcie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu otrzymało 136 rodzin, w skład których wchodziło 356 osób. Wśród wskazanej liczby rodzin 7 z nich, to rodziny niepełne, a 21 to rodziny wielodzietne.

Główne przyczyny udzielanej pomocy oraz rodzaje świadczeń udzielanych na rzecz klientów GOPS w Zabrodziu, obrazują poniższe tabele.

Główne powody udzielanej pomocy przez GOPS w Zabrodziu – za 2017 rok.

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ		Liczba rodzin	
		Ogółem	Liczba osób w rodzinach
1		2	3
UBÓSTWO	1	61	161
SIEROCTWO	2	0	0
BEZDOMNOŚĆ	3	2	2
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	4	26	138
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ	5	21	21
BEZROBOCIE	6	35	105
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	7	51	126
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	8	73	194
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	9	32	106
W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	10	7	21
RODZINY WIELODZIETNE	11	7	43
PRZEMOC W RODZINIE	12	4	12
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	13	0	0
ALKOHOLIZM	14	21	63
NARKOMANIA	15	0	0

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ		Liczba rodzin	
		Ogółem	Liczba osób w rodzinach
1		2	3
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	16	0	0
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODźCY LUB OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ	17	0	0
ZDARZENIE LOSOWE	18	1	1
SYTUACJA KRYZYSOWA	19	21	58
KLĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	20	0	0

Tabela 1 – źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodziu. (dane za 2017)

Z danych przedstawionych w w/w tabeli wynika, iż z pomocy społecznej korzystały rodziny, w których dominującym problemem była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, rodziny z dominującymi problemami, jak: alkoholizm, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie, długotrwała choroba, sytuacja kryzysowa.

Główną przesłanką przyznania świadczenia z pomocy społecznej jest długotrwała choroba. Z tego tytułu GOPS objął wsparciem 73 rodziny. Drugim najczęściej przywoływanym problemem jest ubóstwo rodzin. Ze wsparcia pieniężnego i niepieniężnego skorzystało w 2017 r. - 61 rodziny, w których dominującym problemem jest brak środków na utrzymanie rodziny. Wiele problemów, przyczyną których jest postępująca dysfunkcjonalność rodzin ma swoje źródło w bezrobociu. Jak wynika ze statystyk Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszku, na dzień 31.12.2017 r. w gminie Zabrodzie było zarejestrowanych 107 osób bezrobotnych, w tym 57 kobiet. Osób długotrwale bezrobotnych było 51, w tym 27 kobiet. Stopa bezrobocia w powiecie wyszkowskim wynosi na dzień 31.12.2017 r. – 5,3 %. Z pomocy społecznej skorzystało 35 rodzin, w których głównym powodem dysfunkcjonalności było bezrobocie.

Kolejnymi trudnościami, dotyczącymi rodziny, stanowiącymi podstawę objęcia ich pomocą społeczną jest niepełnosprawność oraz alkoholizm. Z tych powodów GOPS w Zabrodzie udzielił wsparcia 21 rodzinom, gdzie występował problemem alkoholizmu oraz 51 rodzinom z powodu niepełnosprawności.

Wybrane świadczenia realizowane przez GOPS w Zabrodzie w 2017 roku.

Wybrane świadczenia	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
0	1	2
Zasiłki stałe	23	23
Zasiłki okresowe ogółem w tym:	15	40
z powodu bezrobocia	9	20
choroby	6	20

niepełnosprawności	0	0
Zasiłki celowe ogółem	51	171
w tym :		
specjalny zasiłek celowy	6	17
Pomoc udzielana w postaci pracy socjalnej - ogółem	129	334
w tym:		
wyłącznie w postaci pracy socjalnej	41	94

Tabela 3 – źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodzi (dane za 2017 r.).

Jedną z istotnych przyczyn zaburzeń w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin jest przemoc domowa. Skuteczne zwalczanie przemocy w rodzinie wymaga współpracy różnych służb oraz budowania sprawnego systemu przeciwdziałania temu zjawisku. W ciągu 2017 roku pracownicy socjalni oraz policja zdiagnozowali przemoc w 14 rodzinach, w wyniku czego wdrożono procedurę „Niebieskiej Karty”. Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2017 r. powołał 13 grup roboczych, które odbyły 76 spotkań w ramach procedury Niebieskiej Karty.

Należy nadmienić, iż udokumentowane dane nie pokazują pełnej i prawdziwej skali tego zjawiska, gdyż pełna diagnoza jest bardzo trudna i wymaga zastosowania odpowiednich technik i narzędzi. Alkoholizm i przemoc w rodzinie to dysfunkcje, których skutki są dalekosiężne i prowadzą do całkowitego rozkładu rodziny, jeśli nie zostaną zastosowane odpowiednie środki zaradcze.

W związku z powyższym gmina Zabrodzie przyjęła Uchwałę Nr XXXIII/188/2017 w dniu 28 kwietnia 2017 r. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2020 .

Z alkoholizmem, przemocą w rodzinie, bezradnością rodziców wobec narastającej demoralizacji nieletnich, łączy się niejednokrotnie nadzór kuratora sądowego. W 2017 roku (dane na dzień 31.12.2017 r.) w stosunku do podopiecznych GOPS w Zabrodziu nadzorem kuratora sądowego objęte były 15 rodzin, w tym 8 z powodu alkoholizmu. Z kolei 4 nadzorów kuratorskich dotyczyło wykonywania orzeczeń w sprawach nieletnich, a 3 rodziny otrzymało nadzór z uwagi na ograniczoną władzę rodzicielską lub w ramach przemocy w rodzinie.

W rodzinach, w których władza rodzicielska sprawowana jest w niewłaściwy sposób, GOPS informuje Sąd Rodzinny i Nieletnich o konieczności wglądu w sytuację opiekuńczo-wychowawczą dzieci. Do 31.12.2017 r. złożono 4 wnioski.

Dzieci częściowo bądź całkowicie pozbawione opieki rodzicielskiej umieszczane są w rodzinach zastępczych bądź w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W pierwszej kolejności czynione są starania, aby dziecko umieścić w rodzinie zastępczej, a dopiero wówczas, gdy brak kandydatów na rodziców zastępczych dla danego dziecka, umieszczano jest ono w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Ograniczenie władzy rodzicielskiej następuje w przypadku zaistnienia stanu zagrożenia dobra dziecka. Ograniczając bądź zawieszając władzę rodzicielską na dzieckiem, sąd kieruje się przekonaniem o istnieniu szansy na odbudowę zagrożonych więzi rodzinnych.

W powiecie wyszkowskim są dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze, które spełniają następujące funkcje: socjalizacyjną, interwencyjną, specjalistyczno-terapeutyczną i rodzinną.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkowie (stan na 31.12.2017r.) wynika, iż 9 dzieci z terenu gminy Zabrodzie objętych jest opieką w rodzinach zastępczych, w tym 7 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych.

Ponadto z terenu gminy Zabrodzie 8 dzieci przebywa w pieczy zastępczej instytucjonalnej, gdzie średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie 1 wychowanka w 2017

ustalono na kwotę **4.418,17** zł, natomiast miesięczny koszt pobytu dzieci w placówce w trybie interwencyjnym wynosi **5.230,73** zł.

Finansowanie zadań z zakresu opieki zastępczej, zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej do 31.12.2011 r. należało do zadań powiatu. Natomiast od 01.01.2012 r. gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Odrębną kwestią społeczną, z którą borykają się rodziny w gminie Zabrodzie jest niepełnosprawność. W ramach świadczeń opiekuńczych, z których w 2017 roku skorzystało 337 rodzin, wypłacano zasiłki pielęgnacyjne dla 322 osób oraz świadczenia pielęgnacyjne dla 24 rodzin.

Zestawienie bardziej szczegółowych danych odnoszących się do udzielanych przez GOPS świadczeń rodzinnych za 2017 r. obrazuje poniższa tabela.

Lp.	Rodzaj świadczenia	Kwota	Liczba rodzin
1.	Zasiłki rodzinne	853.313,82	571
2.	Dodatki do zasiłków rodzinnych	389.251,83	411
2a	Urodzenie dziecka	29.313,15	34
2b	Opieka nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	91.456,74	25
2c	Z tytułu samotnego wychowywania dziecka	20.261,26	6
2d	Kształcenie i rehabilitacja dziecka niepełnosprawnego	30.690,50	27
2e	Rozpoczęcie roku szkolnego	41.383,37	230
2f	Na pokrycie wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła	1.595,96	4
2g	Wychowanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	120.873,49	85
3.	Świadczenia opiekuńcze	841.217,00	337
3a	Zasiłki pielęgnacyjne	557,838,00	313
3b	Świadczenia pielęgnacyjne	283.379,00	24
4.	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	59.000,00	59
5.	Fundusz alimentacyjny	176.000,00	30
6.	Świadczenie wychowawcze 500+	5.510.214,80	603
7.	Karta Dużej Rodziny	0,00	78

Tabela 3- źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodziu.

Istotnym problemem w roku 2017 była ponadto kwestia funduszu alimentacyjnego, z którego mogły korzystać osoby, w stosunku do których orzeczono sądowy nakaz realizowania obowiązku alimentacyjnego. Z danych GOPS wynika, iż na dzień 31.12.2017 r. z tej formy pomocy skorzystało 30 rodzin, z czego:

- 1) z 1 osobą uprawnioną – 22 rodziny,
- 2) z 2 osobami uprawnionymi – 6 rodzin,
- 3) z 3 osobami uprawnionymi – 2 rodziny .

We wszystkich wskazanych przypadkach egzekucja alimentów była nieskuteczna, w związku z czym osoby uprawnione do alimentów mogły się ubiegać o świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Niektóre z nich korzystały także z dodatkowej pomocy na podstawie ustawy o pomocy społecznej.

Rodzina stanowi w życiu dziecka pierwsze i naturalne środowisko wychowawcze. Jest podstawową formą opieki nad dzieckiem od jego urodzenia aż do uzyskania przez nie samodzielności. To właśnie w rodzinie dziecko zdobywa swoje pierwsze doświadczenia społeczne, uczy się określonych zachowań, norm postępowania, poznaje różnorodne wzorce, formy, nakazy. Rozwija swoją indywidualność, osobowość i psychikę. Rodzice są pierwszymi opiekunami i wychowawcami, stąd ich tak ogromny wpływ na późniejsze zachowania potomka. Rodzice ponoszą odpowiedzialność za zaspokajanie wszystkich potrzeb dziecka, przede wszystkim materialnych, ale także emocjonalnych. Pełnią także wobec dziecka funkcję opiekuńczą, wychowawczą i kulturalną.

Jednak wraz z rozwojem dziecka, coraz więcej działań na rzecz dziecka i rodziny przejmują instytucje publiczne, tj. placówki oświatowe, ośrodki pomocy społecznej, placówki wsparcia dziennego. Szczególną rolę pełni szkoła, w której można najszybciej zdiagnozować pojawiające się problemy w rodzinie, zarówno te o charakterze materialnym jak i pozamaterialnym.

W placówkach oświatowych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oprócz zadań edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych realizowana jest pomoc w formie dożywiania. Z tego rodzaju pomocy, finansowanej na podstawie programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014 - 2020” przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodziu w 2017 roku skorzystało 81 uczniów.

W oparciu o analizę powyższych danych, powstał niniejszy Program. Przedstawione w nim problemy służą wypracowaniu działań na rzecz dziecka i rodziny, która jest zagrożona utratą swoich naturalnych funkcji. Z przytoczonych danych wynika wyraźna potrzeba zapewnienia pomocy rodzinom, w których występują sytuacje patologiczne.

Program ma na celu usprawnienie i udoskonalenie dotychczasowej pomocy świadczonej dziecku i rodzinie oraz podkreśla rangę profilaktyki i wspierania rodzin dysfunkcyjnych. Szczególnie pilną kwestią są problemy bezrobocia, przemocy domowej, alkoholizmu, które powodują daleko idącą niewydolność wychowawczo-opiekuńczą rodzin.

Realizacja niniejszego Programu powinna stworzyć szansę na ograniczenie skali zasygnalizowanych problemów i w dalszej konsekwencji zapobiegać zjawisku wykluczenia społecznego rodzin.

Program przewiduje nie tylko działania kompensacyjno-naprawcze w przypadku zaistnienia problemów i dysfunkcji w rodzinie, ale także oddziaływania profilaktyczne.

3. Cel strategiczny i cele operacyjne Programu oraz wynikające z nich działania.

Nadrzędnym celem niniejszego Programu jest budowa lokalnego systemu pomocy w rodzinie, w ramach którego rodzina będzie mogła liczyć na wielozakresowe i zintegrowane wsparcie i pomoc. Utworzenie spójnego startemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wykonywania tych funkcji będzie realizowane poprzez pracę z rodziną.

W kontekście głównych problemów gminy Zabrodzie, tj. bezrobocia i ubóstwa oraz towarzyszącym im patologiom, jak: uzależnienia, przestępczość, przemoc domowa, zaniedbania wobec członków rodziny, sama rodzina może sobie nie poradzić bez wsparcia ze strony powołanych w tym celu instytucji.

Środowisko rodzinne to najważniejsze środowisko wychowawcze w życiu dziecka. Rosnąca fala dysfunkcyjnych i patologicznych zjawisk przyczynia się do powstawania wielu sytuacji kryzysowych, których skutki przede wszystkim dotyczą dzieci. Dzieciństwo w rodzinach, w których na co dzień występuje przemoc, alkoholizm, przestaje być bez troskie, szczęśliwe, staje się natomiast trudne, bolesne, krzywdzące. Często w takich sytuacjach podejmuje się niełatwe decyzje o odizolowaniu dzieci do rodziny i umieszczeniu ich w zastępczych formach opieki. Nie jest to rozwiązanie optymalne, dlatego należy stworzyć taki system, aby nie dopuszczać do sytuacji, w której dziecko musi opuścić rodzinę biologiczną.

Ważnym jest, aby w sytuacji umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, czynić starania na rzecz jego powrotu do rodziny biologicznej, obejmując taką rodzinę wsparciem w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Ponadto istnieje pilna potrzeba propagowania rodzicielstwa zastępczego poprzez tworzenie i wspieranie różnych form opieki zastępczej.

Pomoc dziecku i rodzinie powinna opierać się na następujących zasadach:

- wcześniej – pomoc powinna być wczesna i opierać się głównie na profilaktyce,
- bliżej rodziny naturalnej – pomoc zorganizowana w środowisku naturalnym, bliskim dziecku i rodzinie,
- lepiej i krócej – wykorzystując potencjał fachowej pomocy tak, aby nie uzależniać od niej rodziny.

Opierając się na założeniach ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz na wyżej przytoczonych problemach rodzin, a także na zasadach, na jakich pomoc powinna być udzielana, gmina Zabrodzie planuje zbudować zintegrowany system wsparcia dla dzieci i rodzin dysfunkcyjnych oraz prowadzić działania profilaktyczne, zapobiegające powstawaniu sytuacji kryzysowych i patologicznych.

Cel strategiczny programu:	
Zbudowanie zintegrowanego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności oraz zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów.	
CELE OPERACYJNE	Działania w ramach celu operacyjnego:
3.1. Analiza i diagnoza sytuacji rodziny	• Szczegółowa analiza zebranych danych statystycznych, przedstawiających sytuację rodzin i dzieci z gminy Zabrodzie, • Scharakteryzowanie grup wymagających wsparcia, określenie

	grupy charakteryzującej się największym nasileniem dysfunkcjonalności i problemów, • Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodziny i konsultacji z pracownikiem socjalnym, • Współpraca z zespołem interdyscyplinarnym zmierzająca do udzielenia wszechstronnej pomocy rodzinom o najwyższym stopniu nasilenia problemów, • Monitorowanie działań pomocowych oraz systematyczna ocena tych działań skierowanych do rodzin.
3.2. Prowadzenie wczesnej interwencji, interwencji kryzysowej w rodzinie dysfunkcyjnej	• Umożliwienie członkom rodziny będącej w kryzysie skorzystania z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego oraz pracy socjalnej w GOPS w Zabrodziu, • Przydzielenie rodzinie będącej w kryzysie asystenta rodziny, który będzie aktywnie współpracował z rodziną, świadczył pomoc w opiece i wychowaniu dzieci, wspierał rodzinę poprzez szereg działań, wynikających z ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej. • Wzmacnianie roli i funkcji rodziny poprzez wspólne działania pracownika socjalnego, asystenta rodziny oraz zespołu interdyscyplinarnego w kwestiach udzielenia pomocy i wsparcia rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, • Opracowanie szczegółowych planów pomocy rodzinom niewydolnym wychowawczo przez asystenta rodziny, • Pomoc rodzinom niezaradnym życiowo poprzez udzielanie im różnego rodzaju wsparcia przewidzianego w ustawie o pomocy społecznej i ustawie o świadczeniach rodzinnych, • Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych dożywiania w szkole, organizacji wypoczynku letniego i zimowego, • Współpraca z nauczycielami, wychowawcami i pedagogami w szkołach,

	• Podejmowanie działań interwencyjnych w przypadkach wystąpienia sytuacji zagrożenia demoralizacją nieletnich, • Dokonywanie okresowej oceny funkcjonowania rodziny, na rzecz której świadczona jest pomoc.
3.3. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny i edukacja rodziców poprzez dostarczanie im wiedzy o prawidłowościach i nieprawidłowościach funkcjonowania rodziny i ich znaczeniu dla prawidłowego rozwoju dziecka.	• Organizowanie dla rodziców niewydolnych wychowawczo różnych form pomocy, mających na celu wzmocnienie kompetencji rodzicielskich, • Organizowanie dla rodziców spotkań, mających na celu wymianę doświadczeń oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu, • Prowadzenie akcji upowszechniających i poprawiających dostęp do poradnictwa rodzinnego i terapii, • Prowadzenie działań zmierzających do podnoszenia wiedzy rodziców z zakresu rozwiązywania problemów społecznych oraz zapobiegania patologiom, • Informowanie na stronach internetowych gminy o zrealizowanych oraz planowanych przedsięwzięciach z zakresu pracy z rodziną.
3.4. Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych, dotkniętych problemem alkoholizmu i przemocy domowej.	• Diagnoza rodziny, w szczególności sytuacji dzieci w rodzinie dysfunkcyjnej, zwłaszcza zdrowotnej, emocjonalnej, wychowawczej oraz realizowania obowiązku szkolnego, • Informowanie członków rodziny dotkniętych przemocą domową o przysługujących im prawach, • Zapewnienie ofiarom przemocy domowej bezpieczeństwa, • Współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zabrodziu oraz innymi służbami statutowo zajmującymi się problemami uzależnień w rodzinach, • Zapewnienie ofiarom przemocy domowej możliwości korzystania z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, w tym prawnego, • Umożliwienie członkom rodziny

	uczestnictwa w spotkaniach indywidualnych, rodzinnych i grupowych z psychologiem bądź terapeutą, • Współpraca z podmiotami zajmującymi się organizacją wyjazdów wakacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, • Udzielanie pomocy finansowej członkom rodzin dysfunkcyjnych, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, • Motywowanie osób uzależnionych od alkoholu do podjęcia leczenia odwykowego, • Pozyskiwanie środków na bezpłatne korzystanie przez rodziny dysfunkcyjne z pomocy psychologicznej i prawnej, • Edukacja osób dotkniętych przemocą domową w zakresie ochrony podstawowych praw człowieka, • Pomoc psychologiczna dla dzieci i młodzieży będących świadkami/ ofiarami przemocy domowej, • Monitorowanie sytuacji szkolnej dzieci i młodzieży z rodzin, w których występuje problem alkoholowy lub przemoc, • Współudział w kampanii „Niebieski Tydzień”.
3.5. Rozwój zastępczych form opieki nad dzieckiem.	• Prowadzenie akcji informacyjnej o formach rodzicielstwa zastępczego poprzez rozprowadzanie ulotek informacyjnych, zamieszczanie artykułów prasowych i informacji na stronach internetowych Urzędu Gminy, • Zapewnienie wsparcia rodzinom zastępczym poprzez umożliwienie im korzystania z poradnictwa specjalistycznego w zależności od potrzeb, • Wspieranie rodzin zastępczych w wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych oraz w rozwiązywaniu problemów pedagogicznych z dziećmi.
3.6. Współpraca w organizowaniu pomocy osobom opuszczającym	• Wyrównywanie szans wchodzenia w dorosłe życie usamodzielnianym

placówki opiekuńczo-wychowawcze.	wychowankom poprzez objęcie ich pomocą finansową, pedagogiczną, psychologiczną, prawną, pracą socjalną i doradztwem zawodowym. • Wspieranie usamodzielnianych wychowanków w aktywnym poszukiwaniu pracy zarobkowej, • Realizacja programów mających na celu pomoc w podnoszeniu poczucia własnej wartości, rozwijaniu motywacji do nauki i poszukiwaniu własnej ścieżki rozwoju wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.
3.7. Organizowanie pomocy rodzinom zastępczym.	• Praca z rodziną biologiczną dziecka przebywającego w placówce lub rodzinie zastępczej na rzecz jego powrotu do środowiska rodzinnego, • Pomoc w konkretnych działaniach zmierzających do profesjonalnego pełnienia funkcji rodziców zastępczych, wczesnego diagnozowania sytuacji dziecka, • Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, • Współfinansowanie pobytu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, • Współfinansowanie pobytu dziecka w Rodzinnym Domu Dziecka, • Współfinansowanie pobytu dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, • Współfinansowanie pobytu dziecka w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, • Organizowanie spotkań o charakterze integracyjnym rodzin zastępczych i biologicznych, • Zapewnienie rodzinie biologicznej pomocy, jeśli zaistnieje taka potrzeba, • Finansowanie kosztów pomocy rodziny wspierającej, • Organizowanie i finansowanie szkoleń dla rodzin wspierających,
3.8. Wspieranie rodzin dotkniętych problemem niepełnosprawności.	• Udostępnianie rodzinom, w których występuje problem niepełnosprawności wiedzy o prawach osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem rehabilitacji

	społecznej i zawodowej, • Stworzenie warunków dla dzieci niepełnosprawnych, w tym dzieci z zaburzeniami psychicznymi warunków do integracji w środowisku lokalnym, w tym korzystanie z zajęć terapeutycznych, • Zwiększanie aktywności rodzin posiadających dzieci niepełnosprawne w życiu publicznym oraz wzmacnianie integracji społecznej, • Umożliwienie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w imprezach kulturalnych, pomoc w organizowaniu wystaw i prezentacji twórczości osób niepełnosprawnych, promocji talentów, a także organizowanie imprez integracyjnych, • Świadczenie na rzecz rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi pracy socjalnej, w szczególności motywowanie ich do aktywności, • Udzielanie pomocy finansowej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych, • Wspieranie programów, które sprzyjają nabywaniu postawy tolerancji wobec odmienności psychofizycznych i umysłowych ludzi, • Wspieranie programów rehabilitacyjnych przygotowujących dzieci i młodzież niepełnosprawną do samodzielnego, niezależnego życia.
3.9. Współpraca z podmiotami świadczącymi pomoc rodzinom z dziećmi przeżywającymi problemy, trudności bądź kryzys.	• Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszku, • Współpraca z Wielofunkcyjną Placówką opiekuńczo- Wychowawczą w Dębinkach, • Utworzenie i finansowanie placówki wsparcia dziennego, • Współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Wyszku. • Współpraca z Sądem Rodzinnym i Nieletnich w Wyszku.
3.10. Pomoc samotnym rodzicom oraz rodzinom wielodzietnym.	• Udzielanie samotnym rodzicom i wielodzietnym rodzinom wsparcia finansowego oraz w formie pracy

	socjalnej na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej oraz ustawie o świadczeniach rodzinnych. • Stworzenie lepszego dostępu do poradnictwa prawnego i psychologicznego, • Organizowanie działań aktywizacyjnych na rzecz dzieci i młodzieży, w szczególności w okresie wakacji, • Wprowadzenie pomocy asystenta rodziny w przypadku wystąpienia trudności w wykonywaniu przez rodziny funkcji opiekuńczo – wychowawczych, • Podejmowanie działań przez Gminny Zespół Interdyscyplinarny w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych w rodzinie, • Prowadzenie programów profilaktycznych na rzecz samotnych rodziców oraz rodzin wielodzietnych propagujących zdrowy styl życia, • Promocja programów profilaktyczno-edukacyjnych wspierających rodziny w rozwiązywaniu problemów związanych z wypełnianiem przez nich funkcji rodzicielskich. • Angażowanie rodzin do udziału w projektach, szkoleniach, warsztatach kształtujących umiejętności planowania swojej przyszłości zawodowej i osobistej oraz motywujących do podjęcia pracy, wykorzystując własne zasoby.
--	--

4. Beneficjenci Programu.

Wszelkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego Programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin biologicznych i zastępczych oraz wychowujących się w nich dzieci.

Adresaci Programu:

1. rodziny biologiczne,
2. dzieci i młodzież,
3. rodziny zastępcze,
4. placówki wsparcia dziennego,
5. placówki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze,

6. usamodzielnieni wychowankowie z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
7. rodziny wspierające,
8. osoby pracujące z rodziną i dzieckiem (m.in. pracownik socjalny, asystent rodziny, koordynator rodzinnej pieczy zastępczej).

5. Dyrektywy oddziaływania wobec rodzin.

W przypadku wystąpienia w rodzinie sytuacji trudnych, rozwiązanie których przekracza możliwości samej rodziny, koniecznym jest podjęcie interwencji przez instytucje publiczne. Podejmując interwencję, zwłaszcza w przypadku zagrożenia dobra dziecka, należy kierować się następującymi zasadami, zawartymi zarówno w Konstytucji RP, jak i Konwencji Praw Dziecka:

1. zasada dobra dziecka, w tym respektowania podmiotowości dziecka,
2. zasada równości (powszechności) – troska o ochronę praw każdego dziecka,
3. zasada autonomii rodziny : poszanowanie praw, odpowiedzialności i obowiązków rodziny- bez koniecznej potrzeby nie należy ingerować w życie rodziny,
4. zasada prymatu rodziny w wychowywaniu dziecka i równouprawnieniu małżonków w ich wzajemnych relacjach i wobec dzieci,
5. zasada pomocniczości :wspomaganie i wspieranie, a nie wyręczanie rodziny.

Wobec powyższego należy wprowadzić następujące dyrektywy oddziaływania względem rodzin, w których występują trudności w wykonywaniu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych:

1. bez koniecznej potrzeby nie należy ingerować w życie rodziny,
2. w przypadku konieczności ingerencji, przede wszystkim chronić dobro dziecka,
3. w przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną, głównym celem powinno być podjęcie działań umożliwiających jak najszybszy powrót dziecka do rodziny biologicznej,
4. dzieci pozostające poza rodziną powinny być umieszczane w pierwszej kolejności w rodzinnych formach pieczy zastępczej,
5. dzieci przebywające poza rodziną powinny mieć umożliwiony kontakt z rodziną biologiczną,
6. umieszczenie dziecka w trwałym środowisku pieczy zastępczej powinno następować tylko w przypadku, gdy postawa rodziny wyklucza powrót do niej dziecka.

6. Przewidywane efekty realizacji Programu.

Oczekiwane efekty z zakresu pracy z rodziną oraz z zakresu organizacji pomocy psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, socjalnej i edukacyjnej przedstawiają się następująco:

1. rozwój poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego,
2. wzrost świadomości społeczeństwa w sprawach sprawowania pieczy zastępczej,
3. stworzenie ogólnodostępnej bazy informacji o instytucjach, placówkach i organizacjach non-profit, działających na rzecz dziecka i rodziny,
4. rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny,
5. uzyskanie przez rodziny zagrożone kryzysem bądź znajdujące się w sytuacji kryzysowej pomocy w rozwiązywaniu problemów,
6. zminimalizowanie skutków dysfunkcyjności i patologii w rodzinach,

7. odbudowanie właściwych relacji i więzi rodzinnych,
8. zapobieganie niedostosowaniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży,
9. ograniczenie czasu pobytu dziecka poza rodziną biologiczną,
10. wzrost poczucia bezpieczeństwa ofiar przemocy domowej,
11. lepsze przygotowanie dzieci i młodzieży do samodzielnego życia, nabycie i wykształcenie odpowiednich umiejętności radzenia sobie w dorosłym życiu.
12. poszerzenie katalogu usług GOPS w Zabrodziu, skierowanych do rodzin dysfunkcyjnych i zagrożonych dysfunkcją.
13. wspieranie i rozwój instytucjonalnych form pomocy dzieciom i rodzinie, szczególnie placówek wsparcia dziennego.

7. Realizatorzy Programu i instytucje wspierające.

Głównym realizatorem niniejszego Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zabrodziu, działający we współpracy z Urzędem Gminy w Zabrodziu, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zabrodziu, Gminnym Ośrodkiem Kultury w Zabrodziu, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Wyszkanie, Komendą Powiatową Policji w Wyszkanie, Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przemocy w Rodzinie w Zabrodziu, placówkami oświatowymi, Sądem Rodzinnym i Nieletnich w Wyszkanie, związkami wyznaniowymi z terenu gminy Zabrodzie, organizacjami pozarządowymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkanie, kuratorami sądowymi i społecznymi oraz innymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

8. Źródła finansowania Programu.

Źródłem finansowania Programu jest budżet Gminy Zabrodzie, w tym środki przeznaczane na realizację zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zabrodziu, środki przeznaczone na realizację Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz środki finansowe pozyskiwane z funduszy zewnętrznych :programów rządowych, pozarządowych, programów celowych.

9. Ewaluacja i monitoring Programu.

System ewaluacji Programu będzie polegał na zbieraniu danych w celu poznania dynamiki zjawisk będących jego przedmiotem. Osobą odpowiedzialną za dokonanie ewaluacji będzie kierownik GOPS w Zabrodziu , którego zadaniem będzie bieżąca ocena realizacji Programu, monitoring oraz proponowanie zmian i aktualizacja założeń i celów, stosownie do pojawiających się potrzeb. Trzyletni Program Wspierania Rodziny w Gminie Zabrodzie będzie podlegał ewaluacji na przestrzeni kolejnych lat. W ramach ewaluacji będzie prowadzony monitoring, ukierunkowany przede wszystkim na diagnozę społeczną. Przedmiotem ewaluacji będzie także zakres i skuteczność podejmowanych w ramach Programu działań.

10. Uwagi końcowe.

Podstawowym założeniem „Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Zabrodzie na lata 2018 - 2020” jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełniania tych funkcji. Realizowane w ramach Programu działania koncentrować będą się nie tylko na pomocy dziecku, ale na całej rodzinie, także w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, aby jak najszybciej odzyskała ona zdolność do wypełniania pożądanych funkcji opiekuńczych.

Szczególnie ważnymi i oczekiwanymi rezultatami niniejszego Programu będzie poprawa relacji rodzinnych i funkcjonowania rodziny w społeczeństwie, zmiana systemu wartości i norm u poszczególnych jej członków. Poza tym oczekuje się wzmocnienia roli i pozycji rodziny, co pozwoli na ograniczenie skali umieszczanie dzieci w systemie pieczy zastępczej.

Konieczność opracowania Programu i jego realizacja wynika nie tylko z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ale jest również odniesieniem do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Konwencji Praw Dziecka, z których wynika, iż to rodzina ma prawo do opieki i wychowywania dziecka, na nich spoczywa główna odpowiedzialność za dziecko, a państwo ma obowiązek to prawo respektować. Nie mniej jednak instytucje publiczne są zobligowane do podejmowania niezbędnych kroków w celu wspomagania rodziny wypełnianiu tych funkcji, w tym do tworzenia systemu wspierania rodziny.

Realizacja Programu obejmuje okres trzech lat. Efekty będą zależeć od koordynacji działań wszystkich podmiotów zaangażowanych na rzecz dzieci i rodzin, a także od posiadanych środków przeznaczanych na realizację Programu.